

De schilder zijn we vergeten maar niet de componist, zegge Hartmann vs. Moussorgski. De eerste exposeerde zowat 400 schilderijen en de tweede koos er tien uit om die op muziek te zetten. Dit resulteerde in zijn *Beelden uit een Schilderijtentoonstelling* (1886), een meesterlijke hertaling. Achter elke schilderij steekt er een verhaal. We gaan dus de tentoonstelling muzikaal achterna en staan verstomd welke achtergronden Moussorgski (1839-1891) wist om uiteindelijk zijn muziek te creëren ... op piano. Dat vond Ravel te minnetjes en dus orkestreerde deze prachtige pianopartij! En net zoals Ravel beoogde, richten wij in deze bijeenkomst vooral op zijn orkestratie.

<https://www.youtube.com/watch?v=xsPzWBNqMFg>

Karajan + betiteling

https://nl.wikipedia.org/wiki/Schilderijen_van_een_tentoonstelling

ruime toel.

<https://www.youtube.com/watch?v=Rnw9ycR71C4>

studenten orkestraal te zien

<http://korschmin.com/pictures-at-an-exhibition/>

scc. Groot + toel.

<http://www.toonbeeldvankunstheden.nl/mussorgsky.html>

toelichting op schilderijen

<http://korschmin.com/pictures-at-an-exhibition/>

interr. Toel., ook muzikaal

<https://www.youtube.com/watch?v=DXy50exHjes>

Solti en telkens betreff.sch

<https://www.youtube.com/watch?v=wSC9jw74LpA>

Emmerson L & P

algemeen:

- Tijd van nationalistische uitingen: zoektocht naar eigen Russische cultuur: orthodox, pentatoniek, ruw,
- Machtig hoopje

Aanleiding:

overlijden goede (kunst)vriend Viktor Hartman 1873 waarvan in 1874 een nagedachtenis-tentoonstelling werd geopend; M erg aangegrepen

Pedigree:

- 1884 compositie klaar in pianoversie
- Nadien veel bewerkingen: deze zelden opgevoerd want ...
- 1922: Ravel orkestreert het werk erg kleurrijk: dan pas erkend als virtuoos werk
- Conclusie: een rijk gevarieerd werk en een van de meest spraakmakende pianocomposities van de negentiende eeuw. Door de fantastische bewerking voor symfonieorkest (1922) door de Ravel (1875 – 1937) werd de *Schilderijtentoonstelling* een grote klassieke hit.

Kenmerken: veel wordschildering

- Realistisch
- Impressionistisch
- Schilderachtig
- Beschrijvend, verhalend

Programma schilderijen:

Promenade 1

1. Gnomus. Een strompelende, mismaakte dwerg.

Promenade 2

2. Het oude kasteel. Een troubadour zingt een treurig lied.

Promenade 3

3. Tuileries. Spelende kinderen in een park in Parijs.

4. Bydlo. Het moeizaam voort sjokken van een Poolse ossenwagen.

Promenade 4

5. Ballet van kuikens. Ballet van kuikentjes in hun eierschalen

6. Samuel Goldenberg. De rijke Samuel Goldenberg in discussie met een arme geloofsgenoot.

7. Limoges. Markttafereel.

8. Catacomben. De koning van de dood.

9. Baba Yaga. Sprookjesheks in haar griezelige hut, plus een heksensabbat.

10. De grote poort van Kiev (naar een ontwerp van Hartman).

Programma schilderijen en muziek:

- Promenade 1* in 'Russische stijl' 1'48
- komt 4 x voor, telkens licht gewijzigd; juiste tempokeuzes
  - loopt op inhoud vooruit of terugblikkend
  - intermezzi: bezoeker (solo-trompet) staat stil of verplaatst zich naar volgend schilderij
  - de hele tentoonstelling in Cu en vl eindigend in tutti
1. *Gnomus. Een strompelende, mismaakte dwerg.* 2'44
- schrijnende persoonlijkheid: schreeuwend, dissonantisch
  - Verkrampte bewegingen door kreupele benen
  - Dus vallend en weer recht komend: pervers, verdacht
  - Arpeggio-versiering in kl, fl en vl
  - Glissandi in vl en htbl
  - Thema herhaalt zich een n x maar wel steeds expressiever
- Promenade 2* 1'13
- Lager profiel
  - Klaaglijk in hr → htbl → vl 0'37 en mooie overgang naar nostalgisch
2. *Het oude kasteel. Een troubadour zingt een treurig lied.* stemmingsstuk 4'35
- Melancholieke serenade: solosax e.a.
  - Vertaling landschapsschildering naar lyrisch miniatuur
- Promenade 3* 0'40
- Terug trompetten: fleuren op, maar abrupt afgebroken door de komst van een stel kinderen
3. *Tuileries. Spelende kinderen in een park in Parijs.* kindwereld 1'20
- *Wild spelende kinderen en toch gracieuus*
4. *Bydlo. Het moeizaam voort sjokken van een Poolse ossenwagen.* stemmingsstuk 2'48
- Zware ostinato-bassen: ossen trekken moeizaam – geratel van trommars
  - Koetsier neuriet mooi maar droevig volkslied o.m. in tuba ... uitdovend
- Promenade 4* tranquillo 1'00
- 1. stralend in fl
  - 2. vl → stemming somberder en luguber
- ↓
doorbroken
5. *Ballet van kuikens. Ballet van kuikentjes in hun eierschalen* kindwereld 1'15
- Tjilpende, piepende en pikkende kuikentjes doen verwoede pogingen om uit het ei te komen; prettige muziek
  - scherzino huppelend en kwinkelend
  - fluit: onhandigheid

6. *Samuel Goldenberg.*

De rijke Samuel Goldenberg in discussie met een arme geloofsgenoot Schmuyle. 2'14

- Dubbelportret van 2 Poolse joden (cfr. twistgesprek farizeeërs in Strauss' Salomé): een rijke (zelfzeker, pompeus, dominant) jood en een arme jood (beweeglijk, schriel, onderdanig, klagend) ontmoeten elkaar en gauw hoog oplopend gesprek
- 1. Goldenberg's zware stem in de strijkbasen (celli en strijkbasen) tot 0'48
- 2. Schmuyle's schrille stem in eigenaardig blatende spelende trompetten v.a. 0'48
- 3. Moment van ruzie: beide stemmen driftig door elkaar v.a. 1'18
- 4. Afwikkeling v.a. 1'50

7. *Limoges. Markttafereel.*

Stemmingsstuk: sfeer, humor

1'25

- K(r)akelende huisvrouwen
- Uitbarsting van zuiver orkestrale bravoure: hr-partijen en crescendo
- In vl en Cu: levendige roulades en dan ...

8. *Catacomben. De koning van de dood.*

Spanning

4'32

Deel 1 V.H. bezoekt catacomben in Parijs

duur 2'12

- Lantaarn in de hand
- Schedels fluoresceren/gloeien geheimzinnig
- Spookachtig, sinister, angstaanjagende leegte: horror vacui
- Klanken schrikbarend, dreigend, huiveringwekkend (ook probl. M??)
- Begint met Cu: ineens wreed
-

Deel 2: requiem á V.H.

duur 2'20

- Prachtige lijkklacht met woorden: *met de doden in de taal der doden* – M in gedachte sprekend met V.H.??
- flikkerend impressionistisch klanktimbre
- pianissimo eindigend en dan ...↓

9. *Baba Yaga. Sprookjesheks in haar griezelige hut, plus een heksensabbat.*

3'27

- octaafsprongen – nieuwe schok – geïnspireerd door ↓ Russ. sage
- Sch.: bronzen klok op kippenpoten ... ← ← ←
- Wilde rit van heks door de lucht 2'30

10. *De grote poort van Kiev* (naar een ontwerp van Hartman).

spanning

6'40

Russ. sage

- indrukwekkende processie: lofkoraal afgewisseld met sereen Byzantijns gezang ofte liturgisch gezang priesters: hemels
- tutti 0'00 - 1'20
- gezang 1'20 - 2'00
- tutti 2'00 - 2'40
- gezang 2'40 - 3'20
- overgang, spanning, zoekend, begin van klokken 3'50 3'20 - 4'44
- Tutti en tevens einde: pracht en praal (5'20 var.gezang) 4'44 - 6'40
- Ofte: fascinerende synthese